

The University of Tehran Press

Woman in Development and Politics

The Impact of Handicraft Revival on the Empowerment of Rural Women (Case Study: Tourism Target Villages in Alamut Region)

Hadis bagheri¹

0009-0006-3034-7867

Mohammad kavoosi Kalashami

2

0000-0003-1789-4496

Mohammad Karim Motamed³

0000-0002-5615-6843

1. Master of Rural Development, University of Guilan, Email: hadis.bagheri14@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Agricultural Economics, University of Guilan. Email: mkavoosi@guilan.ac.ir

3. Associate Professor of Extension and Agriculture, University of Guilan. Email: eng.karimmohammadi89@gmail.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received

Received in revised form

Accepted

Published online

Keywords:

Empowerment of Rural Women,

Revival of Handicrafts,

Tourism Target Villages in the Alamut Region.

ABSTRACT

One of the key issues for women in developing countries is the empowerment of rural women and how to increase their empowerment and their role in the development of rural areas. Paying attention to the role of women and gender discussions and identifying the factors and drivers that affect women's empowerment in rural development contexts can have a significant impact on development processes and the adoption of relevant policies. Therefore, the present study was conducted with the aim of investigating the effect of revitalizing handicrafts on the empowerment of rural women in the villages of Alamut region of Qazvin province. This study is a quantitative research paradigm, an applied research objective, and a causal-relational one in terms of method. The statistical population of this study is all rural women active in the field of handicrafts, and the sample size was estimated to be 100 people using random sampling. To examine the research data, after descriptive analysis using SPSS22 and PLS3 software and with the help of structural equations, hypotheses were examined. The results of the structural equation modeling approach indicate that the revival of handicrafts in psychological ($\beta=0.812$), social ($\beta=0.682$), and economic ($\beta=0.321$) dimensions has a positive and significant impact on the empowerment of rural women in the study area. Therefore, to increase the empowerment of rural women in the study area and other rural areas of the country, it is necessary to pay sufficient attention to these factors.

Cite this article: Author, A. A., Author, B. B., & Author, C. C. (year). Article title. *Journal Title*, 56(1), 1-20. DOI: <http://doi.org/00000000000000000000>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <http://doi.org/0000000000000000000000>

انتشارات دانشگاه تهران

زن در توسعه و سیاست

تأثیر احیای صنایع دستی بر توانمندسازی زنان روستایی (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری منطقه الموت)

حدیثه باقری^۱ | محمد کاوسی کلاشمی^۲ ✉ محمد کریم معتمد^۳^۱. کارشناس ارشد توسعه روستایی، دانشگاه گیلان، رایانامه: hadis.bagheri14@gmail.com^۲. دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه گیلان، رایانامه: mkavoosi@guilan.ac.ir^۳. دانشیار ترویج و کشاورزی دانشگاه گیلان، رایانامه: eng.karimmohammadi89@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

تاریخ بازنگری:

تاریخ پذیرش:

تاریخ انتشار:

کلیدواژه‌ها:

احیای صنایع دستی، توانمندسازی

زنان روستایی، روستاهای هدف

گردشگری منطقه الموت

یکی از موضوعات کلیدی زنان در کشورهای در حال توسعه، توانمندسازی زنان روستایی و چگونگی افزایش توانمندی و نقش آنها در توسعه مناطق روستایی است. توجه به نقش زنان و بحث‌های جنسیتی و شناسایی عوامل و محرک‌های مؤثر بر توانمندسازی زنان در بسترهای توسعه روستایی، می‌تواند تأثیر بسزایی در فرآیندهای توسعه و اتخاذ سیاست‌های مربوطه داشته باشد. لذا پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر احیای صنایع دستی بر توانمندسازی زنان روستایی در روستاهای منطقه الموت استان قزوین، انجام شد. این پژوهش به لحاظ پارادایم از نوع تحقیقات کمی، بر مبنای هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش، علی - ارتباطی است. جامعه آماری این پژوهش تمامی زنان روستایی فعال در حوزه صنایع دستی و حجم نمونه با روش نمونه‌گیری تصادفی به تعداد ۱۰۰ نفر برآورد شد. برای بررسی داده‌های پژوهش بعد از تحلیل توصیفی با استفاده از نرم‌افزار SPSS22 و PLS3 و با کمک معادلات ساختاری به بررسی فرضیات پرداخته شد. نتایج حاصل از رویکرد مدل‌سازی معادله‌های ساختاری، گویای آن است که احیای صنایع دستی در ابعاد روانی ($\beta=0/812$)، اجتماعی ($\beta=0/682$) و اقتصادی ($\beta=0/321$)، تأثیر مثبت و معناداری بر توانمندی زنان روستایی منطقه مورد مطالعه، دارد. بنابراین برای افزایش توانمندی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه و سایر مناطق روستایی کشور، لازم است به این عوامل نیز توجه کافی شود.

استناد: نام خانوادگی، نام؛ و نام خانوادگی، نام (سال). عنوان مقاله. عنوان مجله، ۲(۴)، ۲۰-۱.

DOI: <http://doi.org/00000000000000000000000000000000>

© نویسندگان.

DOI: <http://doi.org/00000000000000000000000000000000>

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

بسیاری از جوامع در سرتاسر جهان فرصت‌های معیشتی را که از طریق تجاری‌سازی عناصر فرهنگی‌شان، از جمله ارائه کالاها و صنایع دستی متمایز خود، و اجرای نمایش‌های فرهنگی در نظر گرفته‌اند (Ara et al., 2022:350). در میان روش‌های مختلف تجربه فرهنگ، صنایع دستی قومی به منبع مهمی برای توسعه روستایی تبدیل شده‌اند، زیرا حامل فرهنگ قومی و نماد ویژگی‌های قومی هستند (Schilar & Keskitalo, 2018:234). صنایع دستی به سوغاتی‌های محبوب تبدیل شده‌اند که نشان‌دهنده آثار ملموس و ناملموس فرهنگ قومی است (Husa, 2020:326). نقش صنایع دستی به عنوان سوغات، کاربردهای مختلف آنها از جمله قابلیت‌های قومی، اقتصادی و مکانی را برجسته می‌کند (Ara et al., 2022:350). چنین امکاناتی صنایع دستی را به عنصر مهمی از کسب و کار تبدیل کرده است (Schilar & Keskitalo, 2018:235).

در این بین، زنان روستایی به عنوان اهرم اساسی تولید، سهم شایان توجهی در تولید صنایع دستی دارند (Pakzad, 2016:32-33). بررسی‌ها حاکی از آن است که بین ۷۵ تا ۸۰ درصد افراد شاغل در بخش صنایع دستی را زنان تشکیل می‌دهند (Arabkhani et al., 2020:68). زنان کارآفرین کنترل بیشتری بر منابع، مسائل تحرک کمتر، توانایی تصمیم‌گیری قوی، استقلال و مالکیت بالای دارایی‌های خانوار، دانش عمیق در مورد مسائل مربوط به حقوق و سیاست، مشارکت بیشتر در فعالیت‌های توسعه و کمک به مخارج درآمد خانواده دارند. آنها را در مقایسه با زنان خانه‌دار قدرتمند می‌کند. صنایع دستی از فعالیت‌هایی است که به نوعی برطرف‌کننده بسیاری از چالش‌های عمده (از جمله بیکاری، درآمد پایین و عدم تنوع اقتصادی) در مناطق روستایی می‌باشد و در سایر جنبه‌های زندگی روستاییان تأثیر مثبت دارد (Ferdosi et al., 2021:25-28).

منطقه الموت، بخشی از حوزه آبریز کاسپین است که در شمال استان قزوین جای گرفته است. جمعیت الموت شرقی و غربی در سال ۱۳۹۵ بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران به ترتیب ۱۲۸۸۶ و ۲۰۸۹۶ نفر بوده است. تهیه و تولید صنایع دستی یکی از فعالیت‌هایی است که توسط دختران و زنان منطقه مورد مطالعه انجام می‌شود. درآمد حاصل از فروش صنایع دستی بسته به نوع، ظرفیت، دقت و سختی کار آن متفاوت می‌باشد. انواع صنایع دستی موجود در منطقه مورد مطالعه شامل: پارچه‌بافی، چادرشب، ایزار یا سفره نان (در گویش محلی سفره جامه)، کرباس (جامه)، صوف‌بافی، جاجیم بافی، گلیم بافی، جل^۱، پن‌بافی^۲، نمد، قالی بافی، سبدبافی، گیوه‌دوزی، جوراب بافی، سبدبافی و... می‌باشند. با توجه خشکسالی‌های پی‌درپی و تأثیر آن بر کشاورزی و درآمد و وضعیت زندگی در نواحی روستایی و در نتیجه شیوه معیشت آنها به شدت دچار بحران شده و وضعیت کیفیت زندگی روستاییان در حد وسیعی تحت تأثیر قرار گرفته است و موجب شده زنان و دختران روستایی به انجام فعالیت‌های مربوط به تهیه و تولید صنایع دستی که به خاطر نیاز به سرمایه کم و مهارت بالای زنان روستایی از یک سو و ایجاد اشتغال و درآمد از سوی دیگر موجب بهبود اقتصاد نواحی روستایی و سطح معیشت روستاییان می‌شود، روی آورند. از مهم‌ترین دلایل این امر، محرومیت منطقه و جمعیت بالای خانوارهای روستایی می‌باشد که برای امرار معاش و کمک به اقتصاد خانوار صورت می‌گیرد. با توجه به این که در نواحی روستایی فعالیت‌های مربوط به تهیه و تولید صنایع دستی توسط زنان صورت می‌گیرد، توانمندسازی زنان دارای اهمیت بسیاری می‌باشد که در توسعه اقتصادی کشور و بهبود سطح زندگی اقشار روستایی و محروم جامعه نقش مؤثری دارد. اکثر زنان و دختران روستایی منطقه مورد مطالعه در کنار انجام فعالیت‌های مربوط به خانه‌داری در زمینه تولید صنایع دستی مشغول به فعالیت می‌باشند که این امر زمینه اشتغال، کسب درآمد، بهبود اقتصاد خانوار روستایی می‌شود. با این وجود، براساس بررسی‌های صورت گرفته،

^۱ جل از صنایع دستی جامعه عشایری است. جل بافته‌ای است از خامه سیاه و سفید که آن را در ابعاد مختلف می‌بافند و بر روی چهارپایان می‌اندازند تا هم بتوانند بر روی آنان بار قرار دهند و هم در مواقع بارندگی از خیس شدن چهارپایان جلوگیری شود.

^۲ در منطقه الموت قزوین به کارت بافی در اصطلاح محلی «پن بافی» می‌گویند و نقوش به کار رفته در آن کاملاً هندسی است و کارتها به شکل مربع و چهار سوراخه است و به طور معمول از نخ‌های ابریشمی که به آن «نخ کج» گویند استفاده می‌کنند.

تاکنون مطالعه‌ای درخصوص تأثیر احیای صنایع‌دستی بر توانمندسازی زنان منطقه الموت، صورت نگرفته است. از این رو در تحقیق حاضر، تأثیر وضعیت احیای صنایع‌دستی بر توانمندی زنان روستایی منطقه الموت در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و روانی مورد واکاوی قرار می‌گیرد.

از آنجایی که توجه به زن، توجه به اصلاح و تکامل و پیشرفت جامعه است، از طرفی توجه به برابری جنسیتی و تقویت توانمندی‌های زنان به ویژه زنان روستایی یکی از اهداف پیشرفت اجتماعی است (Ara et al, 2022:351)، لذا توجه به تقویت توانمندی‌های زنان روستایی برای دستیابی به پیشرفت، ضروری به نظر می‌رسد. مطالعات گذشته و شواهد نشان می‌دهد که در منطقه گردشگری الموت، با وجود اینکه نیمی از جمعیت را زنان تشکیل می‌دهند، به علت نادیده گرفتن نقشی که می‌توانند در تولید و درآمدزایی و پیشرفت روستایی داشته باشند، به حاشیه رانده می‌شوند. زنان روستایی این منطقه افراد پرتلاش و فعالی هستند که علاوه بر کارهای خانه‌داری و گله‌داری و تربیت فرزندان به همراه مردان در تمامی فعالیت‌های روزمره از جمله کشاورزی (کاشت و برداشت محصولات کشاورزی و ...)، تولید صنایع دستی، تولید لبنیات، شرکت می‌کنند و در مقابل چیزی از تلاش‌ها و فعالیت‌های خود، دریافت نمی‌کنند. سطح برنامه‌ریزی در راستای ظرفیت‌سازی و پیش‌بینی برای توانمندی زنان نیز در حداقل‌ترین میزان قرار دارد (Soleymani, 2011:68; Yavari, 2023:268) و طبیعتاً این موضوع، عدم توانمندی زنان روستایی این منطقه را به دنبال خواهد داشت. چرا که زنان روستایی منطقه گردشگری الموت امکانات لازم برای ارتقاء توانمندی خود را در اختیار ندارند. بنابراین انجام این تحقیق می‌تواند کمک شایانی به پیشرفت همه جانبه این قشر و در نهایت سطح کشور نماید.

لازم به ذکر است در این پژوهش با توجه به مبانی نظری مورد بررسی، فرضیه‌های زیر به عنوان فرضیه‌های تحقیق مدنظر قرار گرفته‌اند:

- احیای صنایع‌دستی بر توانمندی زنان روستاهای هدف گردشگری منطقه الموت استان قزوین در بعد اقتصادی تأثیر معنادار دارد.
- احیای صنایع‌دستی بر توانمندی زنان روستاهای هدف گردشگری منطقه الموت استان قزوین در بعد اجتماعی تأثیر معنادار دارد.
- احیای صنایع‌دستی بر توانمندی زنان روستاهای هدف گردشگری منطقه الموت استان قزوین در بعد روانی تأثیر معنادار دارد.

۲. پیشینه پژوهش

توانمندسازی به معنای مشارکت افراد در تصمیم‌گیری‌هایی است که بر فعالیت‌های آنها تأثیر می‌گذارد، یعنی ایجاد فضایی برای افراد برای تولید ایده‌های خوب و تبدیل آنها به عمل (Omidvar et al, 2024:98). توانمندسازی یک عنصر حیاتی در دنیای مدرن است (Heydari Sarban, 2019:39). توانمندسازی برای کاهش و از بین بردن فقر ایجاد شد و افراد را به سمت یک زندگی موفق و مقرون به صرفه سوق می‌دهد که در آن می‌توانند استاندارد زندگی خود را ارتقا داده و پیشرفت کنند (Naseer et al., 2021:70). توانمندسازی مجموعه گسترده‌ای از فرصت‌ها از جمله توسعه اشتغال، آموزش، بهداشت، سرمایه‌گذاری، ثبات را فراهم می‌کند، اگرچه هدف آن کاهش خطر و آسیب‌پذیری و تشویق زندگی افراد با رشد ضعیف است. برنامه‌های توانمندسازی در مبارزه با گرسنگی، سوءتغذیه، نابرابری‌ها، و محرومیت نیز مفید است. فرصت‌های توسعه ظرفیت برای رونق اقتصادی، برابری جنسیتی و سیستم مدیریت ریسک بالا را فراهم می‌کند (WB, 2017). علاوه بر این، رشد درآمد هر کشور در مقایسه با توزیع درآمد نقش اساسی دارد و دولت‌ها مسئول توانمندسازی افراد آسیب‌پذیر و فقیر هستند (Khan, et al., 2015:236). حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و روانی از انواع توانمندسازی به شمار می‌آیند که در ادامه به آن پرداخته شده است.

توانمندسازی اقتصادی: در پژوهش گولا^۱ زنان زمانی از نظر اقتصادی توانمند تلقی می‌شوند که توانایی دستیابی به موفقیت و پیشرفت اقتصادی و همچنین قدرت اقدام و تصمیم‌گیری در مورد مسائل اقتصادی را داشته باشند. برای موفقیت و توسعه

^۱ Golla

اقتصادی، زنان به مهارت‌ها و دسترسی عادلانه به منابع و نهادهای اقتصادی برای رقابت در بازار نیاز دارند (Razmjo & Firooz Abadi, 2020:108). به عبارت دیگر، داشتن «قدرت» و «عاملیت» دو مولفه اصلی برای بهره‌مندی از فعالیت‌های اقتصادی هستند و زنان به توانایی ایجاد و عمل در تصمیم‌گیری (عاملیت) و کنترل و اشتراک منابع (قدرت) نیاز دارند. توانمندسازی اقتصادی از دو جزء مرتبط پیشرفت اقتصادی و قدرت و عاملیت، تشکیل شده است. این دو مولفه بر یکدیگر تأثیرگذارند و برای برای دستیابی زنان به زندگی بهتر ضروری است. یعنی همان‌طور که منافع و موفقیت اقتصادی باعث افزایش قدرت و عاملیت زنان می‌شود، در عین حال کنترل و مشارکت در استفاده از منابع (قدرت) و توانایی تعریف و تصمیم‌گیری در مورد عاملیت زنان باعث می‌شود که از قدرت و پیشرفت اقتصادی بهتری برخوردار شوند (Zarean et al, 2018:136). مفهوم توانمندسازی اقتصادی زنان را می‌توان به عنوان دسترسی زنان به دارایی‌ها و دانش برای فعالیت‌های اقتصادی و عاملیت بر تصمیم‌های کلیدی اقتصادی، تعریف کرد (Haley and Marsh, 2021:198-203).

توانمندسازی اجتماعی: از منظر اجتماعی، توانمندسازی از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است و دیدگاه‌های مختلفی در مورد آن وجود دارد به بیان ساده، توانمندسازی به کسب مهارت‌هایی نیز گفته می‌شود که شهروندان را قادر می‌سازد در فعالیت‌های مختلف شرکت کنند. از این منظر توانمندسازی ظرفیت مشارکت و خودکارآمدی شهروندان را ایجاد می‌کند. این مفهوم از توانمندسازی دیدگاه کلی مثبتی نسبت به قدرت دارد و فرض می‌کند که همه شهروندان جامعه دارای قدرت هستند و هدف نهایی فرآیند مشارکت، تحقق منافع جمعی از طریق تمرکز قدرت همه شهروندان است (Kyem, 2004:12). توانمندسازی سیاسی: توانمندسازی سیاسی زنان را افزایش دارایی‌ها، توانایی‌ها و دستاوردهای زنان برای کسب برابری با مردان در تأثیرگذاری و اعمال قدرت سیاسی در سراسر جهان تعریف می‌کند (Mohammadifar, 2024:59).

توانمندسازی فرهنگی: توانمندسازی فرهنگی شامل حفظ یا توسعه فرهنگ زنان نیز می‌شود که شامل شکستن تصاویر و تابوهای نادرست درباره زنان، ایجاد تصاویر مثبت از زنان و کمک به امور فرهنگی و مشارکت در مناسک، وظایف و نهادهای مذهبی است (Mirzayi et al, 2010:118).

توانمندسازی روانی: توماس و ولتهوس بعد روان‌شناختی را به توانمندسازی افزوده و آن را به عنوان مجموعه‌ای از حوزه‌های شناختی / انگیزشی تعریف می‌کند (Pirahari & Kia, 2015).

از طرفی بحران‌های سیاسی به شدت بر رشد اقتصادی-اجتماعی تأثیر گذاشته و این بر پیشرفت کارآفرینی زنان تأثیر گذاشته است (Zaidi, 2005). احمد^۱ (۲۰۱۱) اظهار داشت که زنان به دلیل تبعیض جنسیتی، وابستگی به مردان برای امور مالی و تحرک با چالش‌های مختلفی روبرو هستند. از این رو، ورود زنان به عرصه کارآفرینی، انقلاب اجتماعی را به همراه خواهد داشت و به عنوان گلوله‌ای نقره‌ای برای پیشرفت و توسعه اقتصادی کشور عمل می‌کند (Noor et al, 2021; 2019; Noor & Isa, 2020:236). زن توانمند به زنی گفته می‌شود که از مهارت‌ها، امکانات و دانش خود برای ایجاد یک کسب‌وکار جدید با رویارویی با مسائل و چالش‌ها تا رسیدن به سود مالی توسط سرمایه‌گذاری تجاری استفاده می‌کند (Nagarajan, 2016; Noor et al, 2021). تامبونان^۲ (۲۰۰۹) اظهار داشت که رشد و گسترش مهارت‌ها نقشی حیاتی در توانمندسازی اقتصادی زنان ایفا می‌کند و مشارکت زنان باعث پیشرفت چشم‌گیر در توسعه و پیشرفت کشور خواهد شد و به عنوان یک نیروی محرکه برای تقویت رشد کشورهای در حال توسعه عمل خواهد کرد. در این راستا، نظریه پایه اقتصادی به نفع تأمین مالی خرد است که مشارکت برابر زن و مرد را موجب افزایش کار می‌داند. علاوه بر این، تأمین مالی خرد ممکن است به عنوان ترکیبی از اعتبار و سایر خدمات مالی مورد بررسی قرارگیرد که نقش اساسی در توانمندسازی جامعه ایفا می‌کند (Mustafa & Ismailov, 2008:138; Nagarajan, 2016).

¹ Ahmad

² Tambunan

در این راستا نیز جنبه‌های متعددی از تحقیقات مرتبط با توانمندسازی زنان مورد واکاوی قرار گرفته است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

عسگری و همکاران (۱۴۰۳) به ارائه چارچوبی برای توانمندسازی زنان در حکمرانی بر اساس مطالعات حوزه علوم شناختی پرداختند. خروجی‌های این پژوهش از جمله ۱۸ عنصر کلیدی توانمندسازی زنان براساس مطالعات شناختی عبارتند از؛ شناخت و تصمیم‌گیری، شناخت اجتماعی، ادراک و توجه، زبان و ارتباطات، حافظه و یادگیری، عاطفه و انگیزه، علوم اعصاب، روان‌شناسی رشد و توسعه، روان‌شناسی اجتماعی، روان‌شناسی شخصیت، روان‌شناسی تکاملی، فلسفه ذهن، تقاطع بودن، اقتصاد رفتاری، مدل‌سازی محاسباتی، تحلیل شبکه‌های اجتماعی، روان‌شناسی سلامت، هوش مصنوعی و یادگیری و ماشین.

شجاع چراغروند و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر توانمندسازی شغلی بر امنیت غذایی زنان روستایی سرپرست خانوار تحت پوشش سازمان بهزیستی پرداختند. براساس نتایج مطالعه، زنان روستایی سرپرست خانوار وضعیت متوسطی برای توانمندسازی شغلی و وضعیت ضعیفی برای امنیت غذایی دارند.

کلهری و محمدیان (۱۴۰۱)، به بررسی رابطه دسترسی مالی با توانمندسازی اقتصادی زنان در کشورهای خاورمیانه پرداختند. نتایج نشان داد که توانمندسازی اقتصادی با بهبود دسترسی مالی افزایش می‌یابد، به گونه‌ای که با افزایش یک درصدی در تعداد شعب بانک‌های تجاری میزان توانمندسازی اقتصادی به اندازه ۰/۳۷ درصد افزایش می‌یابد. همچنین متغیرهای امید به زندگی، تحصیلات و هزینه‌های زندگی رابطه مثبت و معنادار و متغیر تولید ناخالص داخلی سرانه رابطه معنادار و منفی با توانمندسازی اقتصادی دارند.

آرامش و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی اجتماعی و توانمندسازی زنان حاشیه‌نشین شهر زاهدان پرداختند. براساس نتایج عوامل رفتاری، محیطی و سازمانی تأثیر بسزایی در توسعه فرصت‌های کارآفرینی اجتماعی از نظر زنان حاشیه نشین شهر زاهدان دارند.

تنزیل و همکاران^۱ (۲۰۲۳) به بررسی توانمندسازی زنان برای توسعه پایدار در روستاهای شمال‌غربی غنا پرداختند. نتایج نشان داد که این ارتباط می‌تواند به بهبود ظرفیت تصمیم‌گیری زنان در سطح خانواده و جامعه، و دسترسی عادلانه به منابع تولیدی کمک کند.

یافته‌های نور و همکاران^۲ (۲۰۲۱) که به مقایسه زنان کارآفرین و زنان خانه‌دار در پاکستان پرداختند، حاکی از آن است که کارآفرینان زن قدرت تصمیم‌گیری بالا، مشکلات رفت و آمد کمتر، خودمختاری، استقلال مالی، و توانمندی دارند.

نتایج مطالعه نصیر و همکاران^۳ (۲۰۲۱) درخصوص توانمندسازی زنان روستایی از طریق برنامه‌های حمایت اجتماعی در پنجاب پاکستان نشان می‌دهد که دولت باید ضمن فراهم نمودن کمک‌های مالی مناسب به زنان نیازمند در راستای توانمندسازی آنان، برنامه‌ریزی‌های گسترده‌ای را نیز به منظور افزایش خدمات آموزشی به آنان به منظور ارتقای زمینه‌ی توانمندسازی زنان انجام دهد.

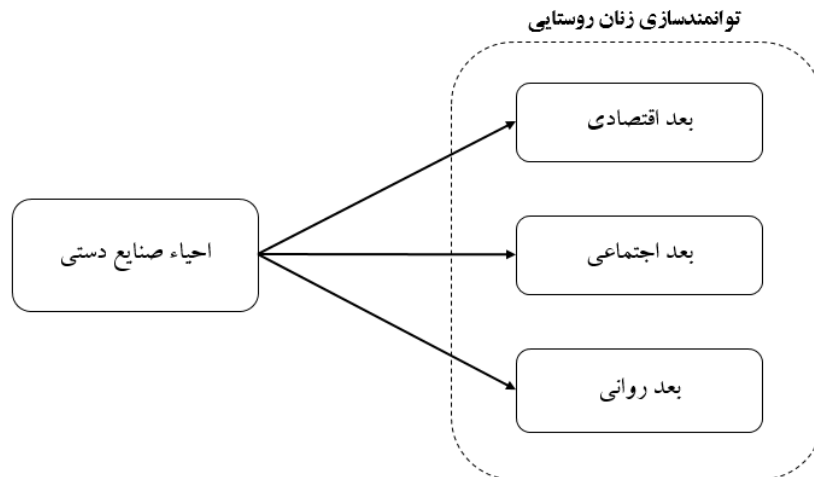
۳-۲. الگوی مفهومی

الگوی مفهومی پژوهش با توجه به مطالعات نور و همکاران (۲۰۲۱)، نصیر و همکاران (۲۰۲۱)، هاشم و همکاران (۲۰۱۱)، عربخانی و همکاران (۱۳۹۸) و پاکزاد (۱۳۹۵) در شکل شماره (۱) نمایش داده می‌شود.

^۱ Tanzile et al.

^۲ Noor et al.

^۳ Naseer et al.

شکل (۱): مدل مفهومی پژوهش

۳. روش شناسی پژوهش

این پژوهش به لحاظ پارادایم از نوع تحقیقات کمی، بر مبنای هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش، علی - ارتباطی است. جامعه آماری پژوهش را تمامی زنان ساکن در روستاهای منطقه الموت استان قزوین که در حال انجام طرح صنایع دستی هستند، تشکیل می‌دهند. لازم به ذکر است روستاهای منطقه الموت شامل ۸ روستای گازرخان، آتان، اندج، آکوجان، هیر، زرآباد، اویرک و گرمارود می‌باشند. نمونه‌گیری بصورت تصادفی است. از آنجا که بین ۸ روستا نمونه‌گیری انجام شده، لذا نمونه‌گیری، بصورت تصادفی طبقه‌ای (بر حسب روستای محل فعالیت و هر روستا یک طبقه) بوده است. تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران (۱۲۸ نفر) برآورد گردید. لذا حجم نمونه مطابق با جدول ۱ تنظیم شده است.

جدول (۱) حجم جامعه و نمونه

نام روستا	حجم جامعه آماری (نفر)	حجم نمونه (نفر)	آماري
گازرخان	۴۳	۲۸	
آتان	۱۹	۶	
اندج	۴۵	۳۳	
آکوجان	۱۰	۷	
هیر	۲۲	۶	
زرآباد	۱۱	۴	
اویرک	۲۳	۱۰	
گرمارود	۲۰	۶	
مجموع	۱۹۳	۱۰۰	

روش جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز برای این پژوهش نیز به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی انجام گرفته است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه می‌باشد (جدول ۲).

جدول (۲) پرسشنامه پژوهش

منبع	سازه	مولفه	گویه / سوالات
------	------	-------	---------------

منبع	گویه / سوالات	مولفه	سازه		
نور و همکاران (۲۰۲۱)؛ کابر و همکاران (۲۰۱۱)؛ افشانی و فاتحی (۱۳۹۵)؛ کیمیایی (۱۳۹۰)	۱. چقدر توانسته‌اید با درآمد حاصل از صنایع دستی، وسایل جدید برای منزل خریداری کنید؟	دستیابی به دارایی‌های مادی	بعد اقتصادی		
	۲. چقدر توانسته‌اید درآمد حاصل از صنایع دستی را برای خود پس انداز کنید؟				
	۳. تا چه حد دسترسی به درآمد فردی دارید؟				
	۴. چقدر از درآمد حاصل از صنایع دستی را جهت انجام فعالیت‌های شخصی خود مصرف می‌کنید؟	کنترل بر درآمد			
	۵. چقدر از درآمد حاصل از صنایع دستی را در اختیار همسر و یا خانواده قرار می‌دهید؟				
	۶. میزان دسترسی شما به درآمد خانواده (همسر) چقدر می‌باشد؟				
	۷. چقدر توانسته اید از تولیدات صنایع دستی خود را به فروش برسانید؟	کسب درآمد			
	۸. شبکه مالی دولتی و سیستم حاکمیت تا چه میزان می تواند از یک کارآفرین حمایت کند.				
	۹. تا چه حد تولیدات صنایع دستی سبب بهبود وضعیت اقتصادی خانواده می‌گردد؟				
	۱۰. تا چه حد به استقلال مالی رسیده‌اید؟				
نور و همکاران (۲۰۲۱)؛ شارما و هوال (۲۰۱۲)؛ افشانی و فاتحی (۱۳۹۵)؛ کیمیایی (۱۳۹۰)	۱۱. میزان ارتباط شما با سایر تولید کنندگان صنایع دستی در داخل و خارج روستا چقدر می‌باشد؟	تعامل اجتماعی	بعد اجتماعی		
	۱۲. رسانه‌های اجتماعی چقدر می توانند در معرفی شما بعنوان تولیدکننده صنایع دستی در منطقه، استان و حتی کشور کمک کنند.				
	۱۳. میزان دسترسی شما به تشکلهای و نهادهای حمایتی و فعال در زمینه صنایع دستی تولیدیتان چقدر می باشد؟				
	۱۴. میزان دسترسی شما به شبکه‌های اجتماعی و یا شبکه سازی از طریق فضای مجازی در زمینه صنایع دستی چقدر می‌باشد؟				
	۱۵. چقدر می‌توانید با گردشگران یا مشتریان ارتباط برقرار کنید؟	آزادی اجتماعی			
	۱۶. طی چند سال اخیر تا چه اندازه عضو گروه خاصی (نه صرفاً مجازی) شده‌اید؟				
	۱۷. محدودیت در فضای رسانه‌ای، بروز اختلالات در شبکه اینترنت و همچنین فیلترینگ شبکه‌های پرطرفدار در کشور چقدر بر میزان محرومیت شما از معرفی و درآمد بیشتر افزوده است؟				
	۱۸. تا چه میزان می‌توانید برای انجام امور به تنهایی به خارج از روستا سفر کنید؟				
	۱۹. در زمینه صنایع دستی خود تا چه حد برای مردم روستا شناخته شده اید؟	همگرایی اجتماعی			
	۲۰. نگرش روستاییان درباره صنایع دستی تا چه اندازه مثبت است؟				
	۲۱. تا چه حد تولیدات شما به صورت جمعی و یا گروهی صورت می‌گیرد؟				
	۲۲. نیروی انسانی ماهر و آگاه در زمینه تولید صنایع دستی در محل، تا چه اندازه به شما کمک می‌کند؟				
	۲۳. تا چه حد در مسائل مرتبط با روستا (اقتصادی، اجتماعی و...) حضور دارید؟				
	نور و همکاران (۲۰۲۱)؛ اسپریتزر (۱۹۹۵)؛ افشانی و فاتحی (۱۳۹۵)؛ کیمیایی (۱۳۹۰)	۲۴. چقدر از توانایی‌های خود در انجام امور مربوط به صنایع دستی اطمینان دارید؟		احساس غرور فرهنگی	بعد روانی
		۲۵. چقدر می‌توان به آینده شغلی و رشد درآمد و توسعه کارگاهی با توجه به محدودیت‌ها در این رشته امیدوار بود؟			
		۲۶. چقدر از فعالیت در زمینه صنایع دستی رضایت دارید؟			
		۲۷. چقدر به تولید صنایع دستی منطقه علاقه دارید؟			
		۲۸. تا چه حد به ثبت برند برای تولیدات صنایع دستی خود اعتقاد دارید؟			
۲۹. چقدر به حفظ اصالت‌های فرهنگی، سنتی و اصیل منطقه خود باور دارید؟					
۳۰. تا چه حد از تولیدات صنایع دستی به عنوان یک کسب و کار با دوام اعتقاد دارید؟					
۳۱. تا چه اندازه به شرکت در کلاس‌های آموزشی صنایع دستی اعتقاد دارید؟					

منبع	گویه / سوالات	مولفه	سازه
	۳۲. اعتماد به نفس حاصل از تولید صنایع دستی چقدر منجر شده تا به ادامه تحصیل فکر کنید؟	نفس	
	۳۳. اعتماد به نفس حاصل از تولید صنایع دستی چقدر منجر شده تا خلاقیت و نوآوری را بکار بگیرید؟		
	۳۴. چقدر انگیزه یادگیری در دوره‌های صنایع دستی دارید؟		
	۳۵. تولید صنایع دستی چقدر باعث افزایش آگاهی شما از شناخت منطقه شده است؟	افزایش آگاهی زنان	
	۳۶. چقدر از ظرفیت‌های محیطی مرتبط با صنایع دستی اطلاع دارید؟		
	۳۷. آگاهی شما از مراحل بازاریابی صنایع دستی منطقه و بازارهای فروش به چه میزان می‌باشد؟		
	۳۸. چقدر از کاربرد تجارت الکترونیک در زمینه فروش صنایع دستی خود شناخت و آگاه دارید؟		
	۳۹. دانش و مهارت شما در زمینه صنایع دستی چقدر می‌باشد؟		
	۴۰. چقدر از تامین کنندگان نهاده‌ها و بازار نهاده‌ها صنایع دستی خودتان آگاهی دارید؟		
	۴۱. میزان آگاهی شما به دسترسی به تجهیزات و فناوری‌های نوین مربوط به صنایع دستی تولیدتان چقدر می‌باشد؟		
	۴۲. میزان آگاهی شما به دسترسی اعتبارات و وام‌های کم بهره در زمینه صنایع دستی چقدر می‌باشد؟		
	۴۳. چقدر از حق و حقوق خود در زمینه حمایت‌های دولتی در زمینه صنایع دستی شناخت و آگاهی دارید؟		
	۴۴. چقدر از سلیقه مشتریان محصولات خودتان شناخت و آگاهی دارید؟		
	۴۵. چقدر در رابطه با تصمیم‌گیری در مورد امور خانواده و فرزندانتان (تحصیل، ازدواج، شغل و...) نظرات شما اهمیت دارد؟	استقلال فکری	
	۴۶. چقدر در رابطه با تصمیم‌گیری در مورد چگونگی هزینه کردن درآمد خانواده دخالت دارید؟		
	۴۷. نقش شما در تصمیمات خانوادگی چقدر تحت تاثیر فعالیت‌های صنایع دستی می‌باشد؟		
کریستین (۲۰۱۲)	۴۸. ماندگاری صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت	-	صنایع دستی
	۴۹. زیبایی و اصالت صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت		
	۵۰. کیفیت صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت		
	۵۱. تنوع و گوناگونی صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت		
	۵۲. کاربردی بودن صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت		
	۵۳. مقاومت و طول عمر صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت		

در تحقیق حاضر برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای SPSS²² و SMARTPLS³ استفاده گردید. به منظور توصیف سازه‌ها، از مشخصه‌های آماری نظیر میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات استفاده شده است. در سطح استنباطی، به منظور بررسی رابطه و تأثیر میان متغیرهای تحقیق از الگوی معادلات ساختاری^۱ که امکان بررسی ارتباطات میان چندین متغیر در یک الگو را فراهم می‌سازد، استفاده شده است.

روایی و پایایی تحقیق با توجه به نرم افزار و انجام الگوی معادلات ساختاری سنجیده شده است. برای سنجش گویه‌های پرسشنامه از طیف ۵ قسمتی، بهره گرفته شده است. از آنجا که مقیاس سنجش رتبه‌ای بوده، برای تعیین روایی آن از اعتبارمحتوایی و روایی سازه استفاده شده است. به منظور محاسبه قابلیت پایایی پرسشنامه نیز علاوه بر آلفای کرونباخ از روش پایایی مرکب (CR) نیز استفاده شده است که مقادیر بالای ۰/۷ بیانگر میزان شدت کنترل خطاهای اندازه‌گیری در مدل معادلات ساختاری است (جدول ۳).

^۱ Structural Equation Modeling

جدول (۳) نتایج آلفای کرونباخ و CR

سازه‌ها	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب (CR)
اجتماعی	۰,۷۴	۰/۸۶۰
اقتصادی	۰,۷۰۱	۰/۹۳۷
روانی	۰,۸۶	۰/۷۸۰
صنایع دستی	۰,۸۶	۰,۸۸۲

۴. یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق گویای آن است که اکثر شرکت‌کنندگان در این مطالعه متأهل (۷۷ درصد) بودند و بطور متوسط دارای تحصیلات دیپلم (۵۰ درصد) و بالاتر از ۵۰ سال سن (۵۰ درصد) داشتند. همچنین منبع درآمد اکثر آنان (۳۴ درصد) از طریق فعالیت در حوزه کشاورزی و دامپروری تأمین می‌گردد. در ادامه نتایج آمار توصیفی سازه‌های تحقیق آورده شده است (جدول ۴).

جدول (۴) نتایج آمار توصیفی

سازه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
صنایع دستی	۴,۲۳	۰,۷	٪۱۶,۶
روانی	۳,۵۸	۰,۵۳	٪۱۵
اجتماعی	۲,۶۱	۰,۶۱۸	٪۲۳,۷
اقتصادی	۲,۲۶	۰,۶۰۵	٪۱۸,۵
میانگین کل برای ۳ بعد	۲,۸۱۶	۰,۵۸۴	

*مقیاس: خیلی کم=۱ خیلی زیاد=۵

همان‌گونه که در جدول ۴، مشاهده می‌شود، بر پایه میانگین ۲/۸۲ از ۵ (انحراف معیار = ۰/۵۸)، می‌توان چنین نتیجه گرفت که وضعیت احیای صنایع دستی در ابعاد روانی، اجتماعی و اقتصادی در منطقه مورد مطالعه در سطح ضعیف، ارزیابی می‌شود. بر مبنای جدول ۴، بعد روانی با بالاترین میانگین (میانگین ۳/۵۸ از ۵ و انحراف معیار = ۰/۵۳)، اولویت اول و ابعاد اجتماعی (میانگین ۲/۶۱ از ۵ و انحراف معیار = ۰/۶۲) و اقتصادی (میانگین ۲/۲۶ از ۵ و انحراف معیار = ۰/۶۰) به ترتیب اولویت‌های دوم و سوم وضعیت توانمندی زنان روستایی منطقه مورد مطالعه بر احیای صنایع دستی را به خود اختصاص داده‌اند. به منظور آزمون مدل مفهومی تحقیق و فرضیات آن، از مدل‌سازی معادلات ساختاری با بهره‌گیری از نرم‌افزار آماری Smart PLS استفاده شده، به بررسی برازش مدل ساختاری با استفاده از معیارهای R^2 ، Q^2 و GOF پرداخته شده است (جدول ۵). مقادیر گزارش شده در جدول، حاکی از قوی بودن تأثیر این متغیرها بر متغیر وابسته دارد.

جدول (۵) نیکویی برازش مدل

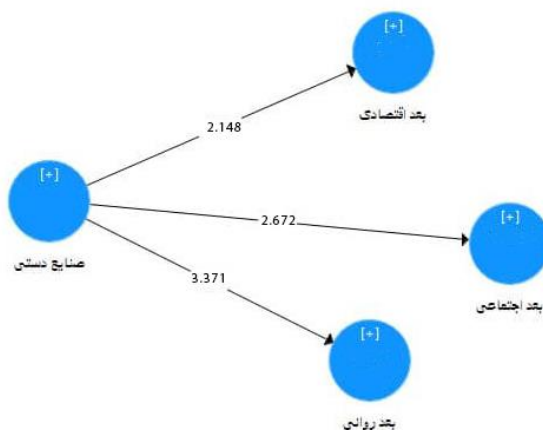
سازه‌ها	R^2	Q^2	GOF
اجتماعی	۰/۶۲۵	۰/۳۵۱	
اقتصادی	۰/۶۴۷	۰/۳۶۸	۰/۵۰۶
روانی	۰/۷۲۵	۰/۴۳۲	
احیاء صنایع دستی	۰/۹۲۳	۰/۶۰۵	

پس از اعتبارسنجی مدل پژوهش، در ابتدا لازم است وضعیت ساختارهای عاملی برای بررسی اندازه‌گیری متغیرهای پنهان مدل ارزیابی شود. برای این منظور از تحلیل عاملی تأییدی استفاده می‌شود. به این شکل که اگر بارعاملی هرنشانگر با سازه خود دارای مقدار t بالاتر از ۱/۹۶ و یا بارهای عاملی مندرج بر روی فلش‌ها، بیشتر از ۰,۴ باشد، در این صورت این نشانگر از دقت لازم برای اندازه‌گیری آن سازه یا صفت مکنون برخوردار است. در جدول (۶) نتایج تحلیل عاملی گزارش شده است.

جدول (۶) بررسی بارهای عاملی و ضرایب معناداری متغیرهای تحقیق

ابعاد	نماد	مؤلفه / گویه	بار عاملی	t-value
اقتصادی	X1	دستیابی به دارایی‌های مادی	۰/۷۵	۱۳/۷۷
	X2	کنترل بر درآمد	۰/۶۸	۱۲/۴۴
	X3	کسب درآمد	۰/۵۷	۱۰/۵۱
اجتماعی	X4	تعامل اجتماعی	۰/۶۹	۱۳/۴۵
	X5	آزادی اجتماعی	۰/۶۶	۱۲/۲۶
	X6	همگرایی اجتماعی	۰/۷۳	۱۳/۵۸
	X7	احساس غرور فرهنگی	۰/۷۴	۱۳/۴۴
روانی	X8	اعتماد به نفس	۰/۸۳	۱۵/۴۱
	X9	افزایش آگاهی	۰/۵۸	۱۰/۶۶
	X10	استقلال فکری	۰/۷۶	۱۴/۰۲
احیای صنایع دستی	X11	ماندگاری صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت	۰/۴۸	۸/۶۹
	X12	زیبایی و اصالت صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت	۰/۵۷	۱۰/۶۶
	X13	کیفیت صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت	۰/۴۸	۸/۶۸
	X14	تنوع و گوناگونی صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت	۰/۵۹	۱۰/۷۰
	X15	کاربردی بودن صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت	۰/۵۶	۱۰/۶۳
	X16	مقاومت و طول عمر صنایع دستی زنان روستای هدف گردشگری منطقه الموت	۰/۸۳	۱۵/۴۲

درنهایت پس از در کنار هم قرار دادن شاخص‌های برازش مدل و قضاوت کلی در مورد برازش مدل باعنایت به مقادیر آماره t -value به آزمون فرضیات تحقیق پرداخته شده است. بر مبنای نتایج آماره t -value، فرضیه‌های تحقیق بررسی شده‌اند و نتایج این بررسی در جدول (۷) و شکل (۲) گزارش شده است.

شکل (۲) الگوی ساختاری

جدول (۷) نتایج فرضیه‌ها

فرضیه‌ها	ضریب مسیر (β)	آماره t	R^2	وضعیت
احیای صنایع دستی بر توانمندی زنان روستاهای هدف گردشگری منطقه الموت استان قزوین در بعد روانی تأثیر معنادار دارد.	۰/۸۱۲	۳/۳۷۱	۰/۷۲۵	تایید

تایید	۰/۶۲۵	۲/۶۷۲	۰/۶۸۲	احیای صنایع دستی بر توانمندی زنان روستاهای هدف گردشگری منطقه الموت استان قزوین در بعد اجتماعی تأثیر معنادار دارد.
تایید	۰/۶۴۷	۲/۱۴۸	۰/۳۲۱	احیای صنایع دستی بر توانمندی زنان روستاهای هدف گردشگری منطقه الموت استان قزوین در بعد اقتصادی تأثیر معنادار دارد.

نتایج شکل ۲ و جدول ۷، حاکی از آن است که احیای صنایع دستی تأثیر مثبت و معناداری بر توانمندی زنان روستایی در ابعاد روانی ($\beta=0/812$)، اجتماعی ($\beta=0/682$) و اقتصادی ($\beta=0/321$)، منطقه مورد مطالعه، دارد.

۵. بحث

یکی از موضوعات کلیدی زنان در کشورهای در حال توسعه، توانمندسازی زنان روستایی و چگونگی افزایش توانمندی و نقش آنها در توسعه مناطق روستایی است. توجه به نقش زنان و بحث‌های جنسیتی و شناسایی عوامل و محرک‌های مؤثر بر توانمندسازی زنان در بسترهای توسعه روستایی، می‌تواند تأثیر بسزایی در فرآیندهای توسعه و اتخاذ سیاست‌های مربوطه داشته باشد (نور و همکاران، ۲۰۲۱). لذا این مطالعه باهدف بررسی تأثیر احیای صنایع دستی بر توانمندسازی زنان روستایی منطقه الموت انجام شد. امروزه بخش قابل توجهی از نیروی کار علمی در جامعه ما به زنانی اختصاص دارد که توانایی‌های فنی و مدیریتی را در عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی کشور به نمایش گذاشته‌اند و از ضمانت‌های قانونی و نهادی لازم برای مشارکت برخوردارند. در توسعه اقتصادی، اجتماعی و روانی کشور لازم است ضمن اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌های راهبردی و عملیاتی با رویکرد راهبردی، توانمندسازی و اشتغال زنان به طور سیستماتیک بازنگری شود (محمدی‌فر، ۱۴۰۲). نتایج حاصل از پژوهش با مطالعات هالی و مارش (۲۰۲۱)، نور و همکاران (۲۰۲۱)، زمانی‌مقدم و افشانی (۱۴۰۰) و تاراسی و همکاران (۱۳۹۹) نیز حاکی از تأثیر بعد اقتصادی و شاخص‌های آن بر توانمندسازی افراد مورد مطالعه می‌باشد. در راستای تأثیر بعد اجتماعی و شاخص‌های آن بر توانمندسازی افراد نتایج مطالعات نور و همکاران (۲۰۲۱)، ریسی و همکاران (۱۴۰۰)، حسن‌پور و همکاران (۱۴۰۰)، زمانی‌مقدم و افشانی (۱۴۰۰)، عربخانی و همکاران (۱۳۹۸)، ابوالفتح زاده و همکاران (۱۳۹۵)، نصیر و همکاران (۲۰۲۱) همسو با نتایج پژوهش است. نتایج مطالعات نور و همکاران (۲۰۲۱)، هاشم و همکاران (۲۰۱۱)، زمانی‌مقدم و افشانی (۱۴۰۰)، هالی و مارش (۲۰۲۱) نیز حاکی از تأثیر بعد روانی و شاخص‌های آن بر توانمندسازی افراد مورد مطالعه می‌باشد.

۶. نتیجه‌گیری

براساس یافته‌ها، نتایج حاصل از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری، حاکی از آن است که تأثیر احیای صنایع دستی بر توانمندی زنان روستاهای منطقه الموت در بعد اقتصادی در مقایسه با دو بعد دیگر کمتر می‌باشد. که ناظر بر کنترل بر درآمد، کسب درآمد و دستیابی به دارایی‌های مادی است. بنابراین برای افزایش توانمندی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه و سایر مناطق روستایی کشور لازم است به این عوامل نیز توجه کافی شود.

نتایج بررسی فرضیه دوم تحقیق حاکی از آن است که توانمندی اجتماعی فراد در ویژگی‌هایی همچون همگرایی اجتماعی، آزادی اجتماعی و تعامل اجتماعی کاملاً آشکار می‌باشد و عامل همگرایی اجتماعی در خصوص شناخته شدن زنان در روستا به جهت پیشرفت از اولویت بالاتری برخوردار است که ضروری است به این موضوع توجه ویژه شود.

نتایج بررسی فرضیه سوم تحقیق حاکی از آن است که توانمندسازی روانی، ویژگی‌های روانی مهمی همچون احساس غرور فرهنگی، استقلال فکری، اعتماد به نفس، افزایش آگاهی زنان را نمایندگی می‌کند. بعد روانی نسبت به دو بعد دیگر بیشترین تأثیر را در توانمندسازی زنان در احیای صنایع دستی روستاهای هدف گردشگری منطقه الموت داشت. این به این معنی است که زنان روستایی بیشتر از هر چیزی نیاز به باور شدن از سمت جامعه دارند، چرا که هرچه از طرف جامعه حمایت شوند، ایشان بیشتر به توانایی‌ها و مهارت‌های خود و طبعاً به ارزش‌های خود پی‌خواهند برد و در نتیجه می‌تواند بر احیای صنایع دستی نیز تأثیر مثبت گذارد.

به منظور بهرمندی از نتایج حاصل از پژوهش، در ادامه پیشنهادهای ارائه می‌شود؛ در راستای تأثیر بعد اقتصادی بر احیای صنایع دستی زنان ضروری است به عواملی مانند افزایش آگاهی و اطلاع‌رسانی زنان روستایی، تأمین منابع مالی و تسهیلات، شناسایی مشاغل درآمدزا و پایدار و حمایت از زیرساخت‌های روستایی و بازارهای محلی توجه ویژه گردد.

از آجایی که نتایج نشان داد، بعد توانمندسازی اجتماعی تأثیر معناداری در احیای صنایع دستی زنان روستایی دارد، لذا پیشنهاد می‌شود شناسایی و حمایت از فعالان صنایع دستی مدنظر قراردادده شود، زیرا باید تدابیر و برنامه‌های مناسبی در راستای شناسایی زنانی که در حوزه صنایع دستی فعالیت می‌کنند، انجام گیرد؛ مانند ایجاد انجمن‌ها و تشکلهای مردم‌نهاد و استفاده از رسانه‌های اجتماعی قابل دسترس به تمام اعضای فعال و همچنین برگزاری همایش‌هایی در جهت شناسایی این بانوان در سطح کلان‌تر شهر و استان.

همچنین تدوین سیاست‌ها و قوانین حمایتی مناسب از سوی دولت به منظور ترویج و توسعه کسب و کار و خوداشتغالی زنان روستایی و رفع موانع پیش روی آن از دیگر راه‌های توسعه و توانمندسازی زنان در منطقه مورد مطالعه و زنان روستایی در سایر مناطق است. این سیاست‌ها باید شامل حمایت از بازاریابی و فروش محصولات صنایع دستی در بازارهای گردشگری باشد.

در راستای تأثیر بعد روانی بر احیای صنایع دستی، با وجود تأثیر حداکثری به نسبت به دو بعد دیگر، پیشنهاد می‌شود؛ عواملی مانند نقش رهبری در خانواده، توانایی هدایت دیگران، خودمختاری، مشارکت در انجمن‌ها و تشکلهای درآمدزا و مردم‌نهاد در نتیجه حل مشکلات خود، مورد بررسی و توجه قرار گیرد. علاوه بر آن پیشنهاد می‌شود؛ کارگاه‌هایی مبنی بر افزایش آگاهی زنان در رابطه با صنایع دستی و مسائل روز، آموزش در راستای استقلال فکری و اعتماد به نفس زنان می‌تواند از بعد روانی به رشد زنان روستایی کمک به‌سزایی کند. از طرفی تشکیل این کارگاه‌ها منجر به ایجاد احساس غرور فرهنگی شده که این خود به نوعی به پیشرفت زنان روستایی و افزایش توانمندسازی روانی، کمک می‌کند.

همچنین برای پژوهش‌های آتی، به محققان پیشنهاد می‌شود؛

(۱) مطالعات محلی و منطقه‌ای: به محققان برای پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود که مطالعات و تحقیقات بیشتری در حوزه بررسی عوامل تأثیرگذار محلی و منطقه‌ای بر افزایش توانمندی زنان روستایی تدوین گردد.

(۲) تحلیل‌های مقایسه‌ای ملی: بررسی همین موضوع در سطح ملی با هدف تحلیل‌های مقایسه‌ای بین جوامع مختلف انجام گردد.

(۳) استفاده از روش‌های کیفی: انجام این موضوع به روش کیفی، علاوه بر پرسشنامه، استفاده از مصاحبه و سایر تکنیک‌های گردآوری داده‌ها پیشنهاد می‌شود.

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

منابع

Ara Easnin, Hazel Tucker, Willem J.L. Coetzee(2022), Handicrafts-enacted: Emplacing non-human agency in ethnic tourism, Journal of Hospitality and Tourism Management, Volume 50, March 2022, Pages 345-354

Ahmad, S. Z. (2011). Businesswomen in the Kingdom of Saudi Arabia. Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal, 30(7), 610-614.

Asgari, Amir, Masoudi, Sahebeh & Taghizadeh Tabarsi, Maedeh. (1403). Providing a framework for women's empowerment in governance based on studies in the field of cognitive sciences. Women in Development and Politics, 22(3), 747-773. doi: 10.22059/jwdp.2023.358478.1008336. (In Persian).

- Aramesh, Hamed, Dehghani, Masoud & Sarani, Samira. (2012). Factors affecting social entrepreneurship and empowerment of marginalized women in Zahedan city. *Public Management Research*, 14(52), 143-168. doi: 10.22111/jmr.2021.37556.5386. (In Persian).
- Ferdosi S, faraji sabokbar H, darbaneh astaneh A, khani F. (2024). Assessing the factors affecting the formation of entrepreneurial opportunities in rural areas; Case study: Behbahan County. *jgs*. 24(75), 20-38. doi:10.61186/jgs.24.75.7. (In Persian).
- Gholipour, Arian, & Rahimian, Ashraf. (2010). The relationship between economic, cultural and educational factors and the empowerment of women heads of households. *Social Welfare*, 11(40), 29-62. SID. <https://sid.ir/paper/56830/fa>. (In Persian).
- Haley Chelsea, Robin Marsh(2021), Income generation and empowerment pathways for rural women of Jagusi Parish, Uganda: A double-sided sword, *Social Sciences & Humanities Open*, Volume 4, Issue 1, 2021, 100225
- Hermawati Wati, Kirana Rukmayuninda Ririh, Luthfina Ariyani, Rahmi Lestari Helmi, Ishelina Rosaira(2023), Sustainable and green energy development to support women's empowerment in rural areas of Indonesia: Case of micro-hydro power implementation, *Energy for Sustainable Development*, Volume 73, April 2023, Pages 218-231
- hasanpour A, abtahi S A, azizpour lindi A, Dadashi Amir M. (2021). Identifying and Prioritizing the Ways of Empowering Female Heads of Households. *Refahj*. 21(80), 81-115. URL: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-3383-fa.html>.. (In Persian).
- Heydarian, Azita, Shah Mohammad Nejad Somayeh, Heydarian, Shilan(2005). Investigating the bottlenecks and problems in informal settlements and empowerment solutions, case study: Ghafour neighborhood, Sanandaj. The first international conference on urban slums, towards sustainable improvement and regeneration.. (In Persian).
- Husa L.C. (2020), The 'souvenirization' and 'touristification' of material culture in Thailand: Mutual constructions of 'otherness' in the tourism and souvenir industries, *Journal of Heritage Tourism*, Journal of Heritage Tourism, Volume 15, Issue 3
- Kalhori, Saber & Mohammadian, Farshad. (1401). Studying the relationship between financial access and women's economic empowerment in Middle Eastern countries. *Women in Development and Politics*, 20(2), 182-165. doi: 10.22059/jwdp.2022.334293.1008116. (In Persian).
- Kimiaei, Seyed Ali. (2011). Methods of empowering female heads of households. *Social Welfare*, 11(40), 63-92. SID. <https://sid.ir/paper/56832/fa>. (In Persian).
- Khalilvand, Kulsoom & Argha, Munawar, (2015), Investigating the effect of tourism attractions in Ilam province on employment dynamics, The first international conference on arts, crafts and tourism, Shiraz, <https://civilica.com/doc/543467>.. (In Persian).
- Kristen K. Swanson, Dallen J. Timothy, (,2012)Tourism Management Progress in Souvenirs: Icons of meaning, commercialization and commoditization, No 33
- Kyem, p.A.K. (2004). "Power, participation, and Inflexible Institutions: An Examination of the challenges to community Empowerment in participatory GIS Applications". *Cartographica*. 38. No. 384. 5-17.
- Khan, A., Naveed, A., Samman, E., Sarwar, M.B., Hoy, C., 2015. Progress under scrutiny poverty reduction in Pakistan. Overseas Development Institute, London, UK.
- Mustafa, Z., & Ismailov, N. (2008). Entrepreneurship and microfinance: A tool for empowerment of poor - Case of Akhuwat-Pakistan(Unpublished master's thesis). Malardalen University.
- Mirzaei, Hossein, Ghafari, Gholamreza, & Karimi, Alireza. (2010). Empowerment, industrialization and its underlying factors(Case study: Rural areas of Qorveh county). *Rural Research*, 1(4), 99-128. (In Persian).

- Mohammadifar, Nejat(2022). The role and importance of holding leadership positions in the political empowerment of women(Academic article of the Ministry of Science), World Politics, Volume 12, Spring 1402, No. 1(43). (In Persian).
- Noor Shaista, Filzah Md Isa, Leilane Mohd Nor(2021), Women Empowerment Through Women Entrepreneurship: A Comparison Between Women Entrepreneurs and Fulltime Housewife in Pakistan, Iranian Journal of Management Studies(IJMS) 2021, 14(2): 347-363
- Noor, S., Md. Isa, F., & Mohd Nor, L. (2019). Ageing care centre women entrepreneur: A silver bullet for ageing tsunami in Malaysia. Sains Humanika, 12(1). <https://doi.org/10.11113/sh.v12n1.1600>.
- Noor, S., & Isa, F. M. (2020). Contributing factors of women entrepreneurs' business growth and failure in Pakistan. International Journal of Business and Globalisation, 25(4), 503. .
- Naseer Zonaira, Hongwei Hu, Muhammad Yaseen, Muhammad Tariq(2021), Rural women empowerment through social protection programs: A case of Benazir income support programme in Punjab, Pakistan, Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences, Volume 20, Issue 2, February 2021, Pages 67-74
- Omidvar, Niloufar & Al-Anloo, Maryam &Estelaji(2024). Ecotourism and empowerment of rural women(Case study: Villages of Gilan), Tourism Space, Year 13, No. 51. (In Persian).
- Pirahri, Nir & Kia, Adela Sadat, 2016, Studying the level of empowerment of women in Semnan, National Conference on the Role of Women in Sustainable Development, Ahar, . (In Persian).
- Pakzad, Zahra(2016), The role of handicrafts in women's entrepreneurship and economic development, Jelveh Honar Journal, Year 8, No. 1, 29-42. (In Persian).
- Razmjoo, Masoumeh & Firoozabadi, Ameneh(2020), Investigating the relationship between social factors and economic empowerment of female heads of households(Case study: Female heads of households covered by welfare in Bardsir County), Studies and Research in Behavioral Sciences, Year 2, No. 4. (In Persian).
- Rayisi, Mahnoor, & Khosravi, Malektaj. (2017). Empowerment and political-social participation of Baloch women after the Islamic Revolution of Iran. Islamic Revolution Approach, 15(55), 99-116. SID. <https://sid.ir/paper/1033574/fa>. (In Persian).
- Rezvani, M.; Ramezanzadeh, M.; Mohammadpour, M. (2009) Evaluation of rural settlement planning in Iran, Second National Conference on Rural Development, Case Study of Soleiman Abad Tonekabon District, Rural and Development Quarterly, 18, 5-26. (In Persian).
- Saadi, Heshmatollah, Jalilian, Sara, &Yaghoubi Farani, Ahmad. (2014). The impact of home businesses on the social empowerment of rural women. Women and Society(Sociology of Women), 5(3(Issue 19)), 85-106. SID. <https://sid.ir/paper/169081/fa>. (In Persian).
- Shoja Chagvand, Keyvan, Poursaeed, Alireza &Omid Najafabadi, Maryam. (2013). The impact of job empowerment on the food security of rural women heads of households covered by the Welfare Organization. Women in Development and Politics, 21(1), 52-35. doi: 10.22059/jwdp.2022.347365.1008248. (In Persian).
- Scotti, Hanieh &Aria, Minoo and Dosti Moghadam, Hossein &Miri Kamak, Mahdih(2015),Studying the economic effects of handicrafts on the livelihood of rural households, a case study of villages in Fanouj County, First National Conference on Geography and Planning, Architecture and Modern Urbanism, Qom, . (In Persian).
- Tanzile Rose, Maximillian Kolbe Domapielle, Nicholas Fielmua(2023), Empowering women for sustainable development through semi-mechanized sheabutter processing in rural North-Western Ghana, Scientific African, Volume 21, September 2023, e01790
- Talishi, Mustafa, Shaterian, Mohsen, &Ganjipour, Mahmoud. (1400). The role of the government in empowering rural communities, case study: Kashan district in central Iran. Geographical Explorations of Desert Areas, 9(2), 203-221. (In Persian).

Tambunan, T. T. (2009). Women entrepreneurs in SMEs. SMEs in Asian Developing Countries, 185- 219. https://doi.org/10.1057/9780230250949_7

Yavari, Hossein(2021). Understanding Iranian *handicrafts*, 16th Edition. (In Persian).

Zaidi, S. A. (2005). Issues in Pakistan's economy. Oxford University Press.

آماده انتشار